

**Opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag bij
kinderen tussen de 6 en 10 jaar**

J.E. Rozestraten

Universiteit Leiden

S0881589

Bachelorproject 'Ieder kind heeft recht op een veilig huis 2013-2014'

Richting: Orthopedagogiek

Eerste begeleider: F. Toprak MSc

Tweede begeleider: Dr. M. van Geel

April 2014

Abstract

Er is al veel onderzoek gedaan naar opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen. Veel van deze onderzoeken gaan over peuters of adolescenten in het buitenland. In het huidige onderzoek wordt er onderzocht in hoeverre opvoedingsgedrag van ouders en externaliserende gedragsproblemen van kinderen tussen de 6 en 10 jaar oud in Nederland samenhangen. Bij 107 gezinnen is de CBCL en APQ afgenomen voor de dataverzameling, 102 gezinnen zijn meegenomen in de analyse. Externaliserend probleemgedrag is gemeten aan de hand van de CBCL. Opvoedingsgedrag van ouders is gemeten aan de hand van de vijf dimensies van de APQ. In het onderzoek werd een positief significant verband gevonden tussen de dimensies inconsistente disciplineren, fysiek straffen en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar oud in Nederland. Tegen de verwachting in is er geen verband vastgesteld tussen de dimensies positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, gebrek aan supervisie en monitoring en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar in Nederland. De bevindingen van dit onderzoek kunnen mogelijk bijdragen aan interventies gericht op het opvoedingsgedrag van ouders. Zo kan getracht worden later externaliserend probleemgedrag te voorkomen of verminderen.

Sleutelwoorden: opvoedingsgedrag, externaliserend probleemgedrag, Alabama Parenting Questionnaire (APQ)

Opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar

Externaliserend probleemgedrag in de kindertijd heeft vaak negatieve gevolgen later in het leven. Zo hangt externaliserend probleemgedrag voor het 18^e jaar samen met middelenmisbruik (Bailey, Hill, Oesterle, & Hawkins, 2009; Englund, Egeland, Oliva, & Collins, 2008), slechte schoolprestaties (Koning, Webbink, Vujic, & Martin, 2010; Mastens et al., 2005) en delinquentie (Goldstein, Davis-Kean, & Eccle, 2005; Koning, et al., 2010). Daarnaast toonden Koning et al. (2010) in hun onderzoek aan dat later externaliserend gedrag ernstiger is hoe eerder het zich voordoet in de kindertijd. Externaliserend probleemgedrag wordt gekenmerkt door slechte impulscontrole, oppositioneel of agressief gedrag gericht op andere personen (Achenbach, 1991; Eisenberg et al., 2001). In een grootschalig onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau en TNO Kwaliteit Leven kwam in 2005 naar voren dat 11% tot 28% van de kinderen tussen de 0 en 12 jaar oud kampt met psychosociale problemen. Onder 8 tot 12 jarigen is dit 21%, waarvan een kwart externaliserende gedragsproblemen vertoont (Zeijl, Crone, Wiefferink, Keuzenkamp, & Reijneveld, 2005). Onderzoek toont aan dat opvoedingsgedrag van ouders een risicofactor is voor externaliserend probleemgedrag (Alizadeh, Talib, Abdullah, & Mansor, 2011; Aunola & Nurmi 2005; Frick, Christian, & Wootton., 1999; Loeber & Stouthamer-loeber, 1986; Pettit, Bates, & Dodge, 1997; Stormshak, Bierman, McMahon, & Lengua 2011). Daarnaast is er een ook significante samenhang gevonden tussen opvoedingsgedrag van ouders en antisociale peers (Dishion, Patterson, Stoolmiller, & Skinneret, 1991). Antisociale peers voorspellen later probleemgedrag (Goldstein, Davis-Kean, & Eccle, 2005). Opvoedingsgedrag van ouders is dus een directe en indirecte voorspeller voor later probleemgedrag. Interventies voor kinderen met probleemgedrag zijn vaak ook gericht op het opvoedgedrag van ouders. Met interventies

kan geprobeerd worden later probleemgedrag voortkomend uit probleemgedrag in de kindertijd te voorkomen. Door te kijken naar welke dimensies van opvoedingsgedrag samenhangen met externaliserend probleemgedrag, kunnen interventies daarop aangepast worden. Dit onderzoek gaat daarom in op de vraag: 'In hoeverre is er een verband tussen opvoedingsgedrag van ouders en externaliserende gedragsproblemen bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar?'

Opvoedingsgedrag

Frick (1991) heeft opvoedingsgedrag van ouders opgedeeld in vijf dimensies: positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, gebrek aan supervisie en monitoring, inconsistente disciplineren en fysiek straffen. Deze dimensies hangen samen met gedragsproblemen (Frick et al., 1999). Opvoeding en probleemgedrag van kinderen kan elkaar ook wederzijds beïnvloeden (Shaffer, Lindheim, Kolko, & Trentacosta, 2012). Het is echter meer waarschijnlijk dat opvoedingsgedrag het probleemgedrag van kinderen beïnvloedt (Frick et al., 1999). Volgens de zelfcontroletheorie van Hirschi leidt verkeerd opvoedingsgedrag tot een gebrekkige impulsbeheersing van het kind. Een gebrekkige impulsbeheersing kan criminaliteit tot gevolg hebben (Gottfredson & Hirschi, 1990).

Positieve betrokkenheid en externaliserend probleemgedrag

Positieve betrokkenheid is de mate waarin ouders weten wat er speelt in het leven van hun kind en actief betrokken zijn bij de activiteiten van hun kind (Frick et al., 1999). Positieve betrokkenheid kan zowel externaliserend probleemgedrag bevorderen als verminderen (Beyers, Pettit, Bates, & Dodge, 2003; Frick et al., 1999). Een gebrek aan positieve betrokkenheid van de ouders is een van de sterkste voorspellers voor het ontwikkelen van probleemgedrag en delinquentie (Beyers et al., 2003; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986; Pettit et al., 1997; Stormshak et al., 2000). Het tonen van positieve betrokkenheid kan juist ook een verminderend effect hebben op gedragsproblemen (Frick et al., 1999). Dit is in lijn

met het onderzoek van (Scarmella, Conger, & Simons, 1999). Zij vonden dat positieve betrokkenheid diende als een protectieve factor tegen externaliserende gedragsproblemen. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de autonomie van het kind. Door een groeiende behoefte aan autonomie kan de betrokkenheid van ouders in de adolescentie juist leiden tot externaliserende gedragsproblemen (Frick et al., 1999). Op basis van bovenstaande onderzoeken wordt verwacht dat positieve betrokkenheid negatief samenhangt met externaliserend probleemgedrag voor de leeftijd van 6 tot 10 jaar.

Positieve opvoedtechnieken en externaliserend probleemgedrag

Met positieve opvoedtechnieken worden technieken en strategieën gebruikt die goed gedrag positief bekrachtigen. Bij een gebrek aan positieve opvoedtechnieken worden geen positieve strategieën gebruikt (Frick et al., 1999). In het onderzoek van Frick et al. (1992) wordt aangetoond dat het niet gebruiken van positieve disciplineren samenhangt met een verhoogd risico op externaliserend probleemgedrag. Healey, Flory, Miller, en Halperin (2011) stellen dat het gebruiken van positieve opvoedtechnieken als een protectieve factor kan dienen tegen het ontwikkelen van probleemgedrag. Op basis van bovenstaande onderzoeken wordt verwacht dat het gebruik van positieve opvoedtechnieken negatief samenhangt met externaliserend probleemgedrag bij kinderen.

Gebrek aan supervisie en monitoring en externaliserend probleemgedrag

Supervisie en monitoring is de mate van toezicht door de ouder op het kind (Dishion & McMahon, 1998). De mate van supervisie en monitoring kan een belangrijk factor zijn in het ontstaan of verminderen van externaliserend probleemgedrag. Zowel een gebrek aan supervisie als monitoring wordt geassocieerd met meer externaliserend probleemgedrag (Beyers et al., 2003; Dishion & McMahon, 1998). Uit het onderzoek van Loeber en Stouthamer-Loeber (1986) komt naar voren dat er een sterke samenhang is tussen gebrek aan supervisie, en externaliserend probleemgedrag en delinquentie. Een hoge mate van supervisie

kan als protectieve factor dienen. Zo leidt goede supervisie en monitoring juist tot een vermindering van externaliserend probleemgedrag (Aunola & Nurmi, 2005; Dishion & McMahon, 1998; Pettit, Laird, Dodge, Bates, & Criss, 2001). Op basis van bovenstaande studies wordt verwacht dat een gebrek aan supervisie en monitoring positief samenhangt met externaliserend probleemgedrag.

Inconsistente disciplineren en externaliserend probleemgedrag

Bij inconsistente disciplineren is er een gebrek aan duidelijke regels en geen of inconsistent gebruik van discipline technieken door de ouders (Gardner, 1989). Het toepassen van inconsistente disciplineren is een sterke voorspeller voor externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar (Frick et al., 1999). Ook ander onderzoek toont aan dat er een positieve correlatie is tussen inconsistente disciplineren en externaliserend probleemgedrag (Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986; Stormshak et al., 2000). Door het inconsistent gebruik van disciplineren en regels leren kinderen niet hun gedrag te reguleren (Alizadeh et al., 2011). Daarnaast is het inconsistent gebruik van disciplineren en regels onvoorspelbaar voor het kind. Onvoorspelbaarheid beïnvloedt de controle van gedrag negatief (Frick et al., 1999). Op basis van eerder onderzoek wordt er een positieve samenhang verwacht tussen inconsistente disciplineren en externaliserend probleemgedrag.

Fysiek straffen en externaliserend probleemgedrag

Onder fysieke straffen valt slaan op de billen en schreeuwen als respons van de ouders op het misdragen van het kind (Bailey et al., 2009). In het onderzoek van Brenner en Fox (1998) werd gekeken naar ouderlijke discipline en gedragsproblemen. Hierin werd gevonden dat verbale en fysieke straffen een sterke voorspeller is voor gedragsproblemen bij kinderen. Dit komt overeen met het onderzoek van Frick et al. (1999). Zij vonden dat fysieke straffen sterk samenhangen met gedragsproblemen. Uit een meta-analyse van Gershoff (2002) bleek dat fysiek straffen door de ouders sterk samenhangt met negatief gedrag, antisociaal gedrag,

toename in agressie en een verminderde geestelijke gezondheid van het kind. Ook andere onderzoeken tonen aan dat fysiek straffen geassocieerd kan worden met het ontwikkelen van externaliserende gedragsproblemen (Bailey et al., 2009; Frick et al., 1992; Stormshak et al., 2000). Op basis van bovenstaande uitkomsten wordt er een positieve samenhang verwacht tussen fysiek straffen externaliserend probleemgedrag.

Huidig onderzoek

Dit onderzoek zal zich focussen op opvoedingsgedrag van ouders en externaliserende gedragsproblemen van kinderen tussen de 6 en 10 jaar oud. De vijf dimensies van opvoedingsgedrag zijn positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, gebrek aan supervisie en monitoring, inconsistente disciplineren en fysiek straffen. Uit eerder genoemd onderzoek blijkt dat externaliserend probleemgedrag op jonge leeftijd negatieve gevolgen heeft voor later in het leven (Bailey et al., 2009; Englund et al., 2008; Goldstein et al., 2005; Koning et al., 2010; Mastens et al., 2005). Door meer inzicht in de dimensies van opvoedingsgedrag te krijgen, kunnen er meer passende interventies opgesteld worden. Zo kan getracht worden later probleemgedrag te voorkomen. Dit scheelt ook geld voor de maatschappij. Volgens de Politie kost alleen vandalisme al elk jaar veel geld (Politie.nl)

In dit artikel zal worden ingegaan op de vraag: ‘In hoeverre is er een verband tussen opvoedingsgedrag van ouders en externaliserende gedragsproblemen bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar?’. In overeenstemming bovengenoemde onderzoeken wordt er verwacht dat er een negatief verband is tussen de dimensie positieve betrokkenheid en externaliserende gedragsproblemen (Beyers et al., 2003; Frick et al., 1999; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986; Pettit et al., 1997; Stormshak et al., 2000). Hoe minder positief betrokken de ouders zijn hoe hoger het risico op externaliserend probleemgedrag. Dit wordt ook verwacht voor de dimensie positieve opvoedtechnieken (Frick et al., 1992; Frick et al., 1999). Een lagere score voor positieve opvoedtechnieken hangt samen met een hogere score voor externaliserend

probleemgedrag. Verder wordt er op basis van bovengenoemde literatuur verwacht dat er een positief verband is tussen gebrek aan supervisie en monitoring, en externaliserend probleemgedrag (Aunola & Nurmi, 2005; Beyers et al., 2003; Dishion & McMahon, 1998; Frick et al., 1999; Loeber & Stouthamer-loeber, 1986; Pettit et al., 2001). Een hoge mate van gebrek aan supervisie en monitoring leidt tot een hogere kans op externaliserende problemen. Deze samenhang wordt eveneens verwacht tussen inconsistente disciplineren en externaliserend probleemgedrag (Frick et al., 1999; Gardner, 1989; Loeber & Stouthamer-loeber, 1986; Stormshak et al., 2000). Inconsistente disciplineren vergroot de kans op externaliserend probleemgedrag. Ten slotte wordt er verwacht een positief verband tussen fysiek straffen en externaliserend probleemgedrag te vinden (Bailey et al., 2009; Brenner & Fox, 1998; Frick et al., 1992; Gershof, 2002; Stormshak et al., 2000). Fysiek straffen verhoogt de kans op externaliserend probleemgedrag.

Hoewel er wel veel onderzoek is gedaan naar opvoedingsgedrag van ouders in relatie tot externaliserend probleemgedrag is hier weinig onderzoek (Zeijl et al., 2005) naar gedaan in Nederland. Dit onderzoek zal zich richten op de Nederlandse populatie. Daarnaast zal dit onderzoek zich specifiek richten op kinderen tussen de 6 en 10 jaar oud. In andere onderzoeken zijn vaak peuters of adolescenten onderzocht. Frick et al. (1999) hebben wel onderzoek gedaan onder verschillende leeftijden, maar in de Verenigde Staten. Zeijl et al. (2005) heeft daarentegen grootschalig onderzoek gedaan in Nederland naar de psychosociale gezondheid van kinderen, maar hierin ontbreekt de doelgroep van 6 tot 8 jaar.

Methode

Steekproef

In dit onderzoek wordt er gekeken naar het verband tussen opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 jaar en 10 jaar oud. In

totaal hebben 107 gezinnen deelgenomen aan het onderzoek. Alle respondenten die buiten de leeftijdsgrens van 6 tot 10 jaar oud vielen, zijn verwijderd uit de dataset. Een respondent had de CBCL vragenlijst voor de helft ingevuld. Vanwege de vele missende waarden werd deze respondent niet meer als betrouwbaar geacht en verwijderd uit de dataset. Na verwijdering bleven er 102 gezinnen over voor analyse. De gemiddelde leeftijd van de kinderen was 8,03 jaar ($SD = 1,31$). Er deden meer meisjes (54 %) dan jongens (46 %) mee aan dit onderzoek. In de meeste gezinnen (88 %) is de APQ door de moeder ingevuld. In 12 gezinnen is de APQ door de vader ingevuld. Er is voor gekozen deze respondenten mee te nemen in de analyse, omdat de vader een steeds belangrijker rol heeft/speelt binnen het gezin. Het merendeel van de ouders was getrouwd (85 %), samenwonend (7 %) of had een geregistreerd partnerschap (1 %). Enkelen waren alleenstaand (6 %), 1 % was missing. Het opleidingsniveau van de ouders was redelijk hoog. De meeste ouders (45 %) hebben een HBO opleiding gedaan, gevolgd door MBO (25%) en WO (24%). De overige 4 % heeft de middelbare school afgemaakt en 3 % was missing. De meerderheid van de gezinnen hadden een Nederlandse etniciteit. Slechts 2 gezinnen waren niet autochtoon Nederlands (Tsjechisch en Frans/Brits).

Instrumenten

Gedragsproblemen De variabele externaliserende gedragsproblemen is gemeten aan de hand van de Nederlandse vertaling van de Child Behavior Checklist (CBCL). De CBCL is een vragenlijst bestaande uit 113 items waarmee eventuele kenmerken van internaliserende en externaliserende gedragsproblematiek bij kinderen kan worden gemeten (Achenbach, 1991). De CBCL wordt afgenomen bij de opvoeder en duurt ongeveer 15 minuten. De ouder wordt gevraagd aan te geven of bepaalde gedragingen en eigenschappen van het kind van toepassing zijn aan de hand van de 113 stellingen. De respondenten kunnen antwoorden door middel van een driepuntsschaal: (0 = *helemaal niet van toepassing*, 1 = *een beetje of soms van toepassing*, 2 = *duidelijk of vaak van toepassing*). Een hogere score op de CBCL betekent

meer probleemgedrag van het kind zoals door de ouder gepercipieerd (Achenbach, 1991). De Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN) heeft de CBCL 6-18 in 2013 beoordeeld. Uit deze beoordeling blijkt dat de begrips- en criteriumvaliditeit voldoende zijn. De betrouwbaarheid werd als onvoldoende beoordeeld door de COTAN. Een verklaring hiervoor is dat de homogeniteit en stabiliteit zijn berekend op het Nederlandse aandeel in de internationale normgroep en niet op de Nederlandse normgroep zelf (Egberik, Vermeulen, & Frima, 2013). In 1999 heeft de COTAN de betrouwbaarheid van de CBCL 4-18 (uit 1996) wel als voldoende beoordeeld (Egberik, Vermeulen, & Frima, 1999). De CBCL kan worden opgesplitst in twee probleemschalen, internaliserend en externaliserend. In het huidige onderzoek is alleen ingegaan op externaliserende problematiek. De aanwezigheid van externaliserend probleemgedrag wordt gemeten aan de hand van 33 items uit de CBCL. Enige voorbeelditems zijn: 'is thuis ongehoorzaam', 'vernielt spullen van andere gezinsleden of van anderen' en 'liegen of bedriegen'. De interne consistentie van de variabele externaliserend probleemgedrag is hoog, Cronbach's alpha is 0.84.

Opvoedingsgedrag Opvoedingsgedrag van ouders is gemeten aan de hand van de Nederlandse vertaling van de Alabama Parenting Questionnaire (APQ). De APQ bevat 42 items die verschillende aspecten van opvoedingsgedrag meten (Frick, 1991). De vragenlijst wordt afgenomen bij de opvoeder in ongeveer 10 minuten. De respondent vult aan de hand van een vijfpuntsschaal (*nooit, zelden, soms, vaak, altijd*) in hoe vaak het opvoedingsgedrag, beschreven aan de hand van de 42 stellingen, binnen het gezin voorkomt. Opvoedingsgedrag gemeten volgens de APQ bestaat uit vijf dimensies. Uit onderzoek blijkt dat de dimensies onderling een redelijke interne consistentie hebben, Cronbach's alpha is 0.68 (Frick, 1991). In het huidige onderzoek is opvoedingsgedrag van ouders onderverdeeld in vijf schalen aan de hand van de vijf dimensies van de APQ. De eerste schaal is positieve betrokkenheid, bestaande uit 10 items ($\alpha = 0.61$). Een voorbeelditem: 'U doet spelletjes of andere leuke

dingen met uw kind'. De tweede schaal is positieve opvoedtechnieken ($\alpha = 0.78$). Deze schaal bestaat uit 6 items (voorbeeld: 'U geeft uw kind een compliment als het iets goed doet'). Een gebrek aan monitoring en supervisie is de derde schaal ($\alpha = 0.30$), bestaande uit 10 items. Een voorbeelditem: 'U controleert of uw kind op tijd thuis komt van school'. De vierde schaal is inconsistente disciplineren ($\alpha = 0.57$), bestaande uit 6 items. Een voorbeelditem: 'U dreigt uw kind met straf, maar u straft het uiteindelijk niet'. De laatste schaal, fysieke straffen ($\alpha = 0.43$), bestaat uit 3 items (voorbeeld: 'U geeft uw kind klappen als het iets doet wat het niet mag'). De variabelen positieve betrokkenheid en positieve opvoedtechnieken hebben een acceptabele tot hoge interne consistentie, deze schalen zijn redelijk betrouwbaar.

Inconsistente disciplineren heeft een matige interne consistentie, maar dit is acceptabel. De andere twee variabelen (gebrek aan monitoring en supervisie en fysieke straffen) hebben een lage interne consistentie ($\alpha < 0.60$). Deze schalen zijn minder betrouwbaar.

Procedure

Het huidige onderzoek maakt deel uit van het overkoepelende project 'Ieder kind heeft recht op een veilig huis' van de Universiteit Leiden. De data in het huidige onderzoek is verzameld door bachelor studenten aan de Universiteit Leiden. Voor de werving van het onderzoek zijn reguliere basisscholen benaderd in het westen van Nederland met de vraag een wervingsbrief aan leerlingen uit te delen. Speciaal onderwijs is uitgesloten om een zo normaal mogelijke steekproef te krijgen. Tegenvallende respons heeft er toe geleid dat er ook een zwemschool is benaderd. In totaal hebben 32 scholen en een zwemschool ingestemd de wervingsbrief onder de ouders van kinderen in de groepen 3 tot en met 7 te verspreiden. In deze brief stond een korte uitleg van het onderzoek met de vraag aan ouders om deel te nemen. Ouders die wilden deelnemen konden hun gegevens mailen of een strookje inleveren bij de school waarna er door de bachelor studenten contact werd opgenomen met deze ouders. Per mail of telefonisch werd er een afspraak voor een huisbezoek gepland. Door zichzelf op te

geven, gaven ouders toestemming voor deelname. Dit vormde het *informed consent*. Via de wervingsbrief is aan ouders schriftelijk kenbaar gemaakt dat de gegevens anoniem en enkel voor dit onderzoek gebruikt zullen worden. Door gebruik te maken van deelnamenummers is de anonimiteit gegarandeerd. Deelname was geheel vrijwillig en ouders mochten elk moment stoppen met het onderzoek of de afspraak annuleren.

Bij aanvang van het huisbezoek werd opnieuw benadrukt dat de gegevens anoniem zijn en ouders elk moment mogen stoppen met het onderzoek. In een anderhalf uur durend bezoek werd de Middle Childhood Home Observation for Measurement of the Environment (MC-HOME) op een semigestructureerde wijze afgenomen. Vervolgens werden ouders verzocht 3 vragenlijsten in te vullen, de Nijmeegse Ouderlijk Stress Index (NOSI-K), de CBCL en de APQ. Ouders kregen hierbij de instructie de vragenlijsten zo eerlijk mogelijk in te vullen. Tegelijkertijd werd bij het kind de Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT) afgenomen. De deelnemende kinderen werden voor de PPVT apart genomen om beïnvloeding van derden te voorkomen. In dit onderzoek is er alleen gebruik gemaakt van de CBCL en de APQ. De huisbezoeken zijn door twee bachelor studenten afgenomen, waarbij een student een controlerende functie had. De bachelor studenten zijn getraind in het afnemen van de MC-HOME in drie bijeenkomsten, zodat de scoring van de items gelijk is. Zowel de opvoeder als het kind was aanwezig tijdens het huisbezoek. Bij sommige huisbezoeken waren ook andere gezinsleden of leeftijdgenoten van het kind aanwezig. Voor ieder huisbezoek is er één euro gedoneerd aan de 'doe een wens stichting'. Hiermee werd getracht een grotere respons te verkrijgen. Aan de deelnemende ouders is een terugkoppeling van de resultaten van het onderzoek beloofd.

Resultaten

Statistische analyses

Deze studie richt zich op de vraag of er een relatie is tussen opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen. Hierbij wordt er naar vijf dimensies van opvoedingsgedrag in verband met externaliserend probleemgedrag gekeken. De aanwezigheid van externaliserend probleemgedrag is bepaald aan de hand van de CBCL. Opvoedingsgedrag is gemeten met behulp van de APQ. Het verband tussen de dimensies van opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag zal getoetst worden door middel van een correlatieanalyse. De invloed van opvoedingsgedrag op externaliserend probleemgedrag is getoetst door middel van een regressieanalyse. Voor alle statistische analyses zal een α van .05 worden aangehouden.

Beschrijvende statistiek

Voor is begonnen aan een analyse van de data is er een algehele data-inspectie uitgevoerd. Tijdens de data-inspectie werd gekeken naar de aanwezigheid van missende en onduidelijke waarden en het minimum en maximum van de data berekend. Zoals eerder vermeld zijn hierna 4 respondenten uit de dataset verwijderd vanwege de afwijkende leeftijd en een respondent vanwege de vele missende waarden op de CBCL. Er zijn geen verdere afwijkingen van de data gevonden. Vervolgens zijn de variabelen 'externaliserend probleemgedrag', 'positieve betrokkenheid', 'positieve opvoedtechnieken', 'supervisie en monitoring', 'inconsistente discipline' en 'fysiek straffen' aangemaakt door de gemiddelden scores van de respondenten van de betreffende opvoedingsdimensies te berekenen. Er is een datacheck van deze variabelen uitgevoerd. De datacheck bestond uit een berekening van de standaarddeviatie, gemiddelde, *skewness* (scheefheid) en *kurtosis* (welving) van de variabelen. De resultaten zijn weergegeven in tabel 1. De variabelen kunnen als normaal

verdeeld worden beschouwd, aangezien de kurtosis en skewness van de variabelen niet groter dan $|1|$ zijn (Vocht, 2011).

Tabel 1

Beschrijvende statistieken van de variabelen

	<i>N</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	Skewness	Kurtosis
Externaliserend probleemgedrag	102	0.15923	0.1922	0.942	0.306
Positieve betrokkenheid	102	0.33268	4.0230	-0.044	-0.059
Positieve opvoedtechnieken	102	0.48623	3.9111	0.144	0.067
Supervisie en monitoring	102	0.28941	2.3741	-0.489	0.915
Inconsistente discipline	102	0.42707	2.4392	-0.169	-0.099
Fysiek straffen	102	0.42652	1.5866	0.555	0.315

Daarnaast zijn de variabelen gecontroleerd op eventuele uitbijters door gebruik te maken van boxplots. Er werden geen uitbijters gevonden bij de variabelen ‘positieve betrokkenheid’ en ‘inconsistente discipline’. Bij de andere variabelen werden wel uitbijters waargenomen, maar alleen bij ‘fysiek straffen’ kwam een extreme waarde voor. Dit betrof een ouder die een hoger gemiddelde scoorde dan andere ouders op deze variabele. Er is voor gekozen deze respondent niet te verwijderen uit de steekproef, omdat er geen afwijkingen in de data van deze respondent zijn gevonden.

Relatie opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag

Het verband tussen de dimensies van opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen is getoetst door middel van een correlatieanalyse. In tabel 2 is de correlatiematrix tussen opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen weergegeven. Er is een positief significant verband gevonden tussen inconsistente disciplineren van ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen, $r(102) = .276, p < .01$. Dit houdt in dat een hogere score op de variabele inconsistente

disciplineren een hogere score op de variabele externaliserend probleemgedrag geeft. Tevens is er een positief significant verband gevonden tussen fysiek straffen door ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen, $r(102) = .209, p < .05$. Een hogere score voor de variabele fysiek straffen gaat gepaard met een hogere score voor de variabele externaliserend probleemgedrag. De correlaties zijn echter laag en het gevonden verband is daarom zwak. Er zijn geen significante verbanden gevonden tussen positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, supervisie en monitoring en externaliserend probleemgedrag ($p > .05$).

Tabel 2

Correlaties opvoedingsgedrag van ouders (positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, supervisie en monitoring, inconsistente disciplineren en fysiek straffen) en externaliserend probleemgedrag kind (N=102)

	Externaliserend probleemgedrag	Positieve betrokkenheid	Positieve opvoedtechnieken	Supervisie en monitoring	Inconsistente discipline	Fysiek straffen
Externaliserend probleemgedrag						
Positieve betrokkenheid	-.019					
Positieve opvoedtechnieken	.151	.666**				
Supervisie en monitoring	-.069	-.001	.035			
Inconsistente discipline	.276**	-.020	.128	.155		
Fysiek straffen	.209*	-.154	.062	.204*	.418**	

Noot. * $p < .05$, ** $p < .01$

Om de invloed van opvoedingsgedrag van ouders op externaliserend probleemgedrag van kinderen vast te stellen is een multiële regressieanalyse uitgevoerd. De resultaten van de

regressieanalyse zijn in tabel 3 weergegeven. Hieruit blijkt dat er alleen een significant effect is gevonden tussen inconsistente disciplineren en externaliserend probleemgedrag, $B = .082$, $\beta = .221$, $t(102) = 2.081$, $p < 0.05$. Gebruik van inconsistente disciplineren door de ouders geeft een hogere kans op externaliserend probleemgedrag. Er zijn geen significante effecten gevonden tussen de overige variabelen van opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag. De verklaarde variantie van externaliserend probleemgedrag door opvoedingsgedrag van ouders is laag, $R^2 = .128$, $F(5,96) = 2.815$, $p < .05$. Waarschijnlijk hebben ook andere factoren invloed op externaliserend probleemgedrag.

Tabel 3

Multipel regressieanalyse opvoedingsgedrag ouders en externaliserend probleemgedrag kinderen. Afhankelijke variabele: Externaliserend probleemgedrag (N=102)

	<i>B</i>	<i>SD</i>	<i>b*</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Positieve betrokkenheid	-.067	0.063	-.140	-1.060	.292
Positieve opvoedtechnieken	.070	0.043	.215	1.628	.107
Supervisie en monitoring	-.073	0.054	-.133	-1.360	.177
Inconsistente discipline	.082	0.040	.221	2.081	.040*
Fysiek straffen	.041	0.041	.109	1.000	.320

Noot. * $p < .05$, $R^2 = .128$

Discussie

In dit onderzoek is de relatie tussen opvoedingsgedrag van ouders en externaliserend probleemgedrag van kinderen tussen de 6 en 10 jaar oud onderzocht. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van vijf dimensies van opvoedingsgedrag (positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, gebrek aan supervisie en monitoring inconsistente disciplineren en fysiek straffen).

In tegenstelling tot de literatuur (Beyers et al., 2003; Frick et al., 1999; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986; Pettit et al., 1997; Stormshak et al., 2000) is er geen significant negatief verband gevonden tussen positieve betrokkenheid van ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar. Uit eerder onderzoek blijkt echter dat positieve betrokkenheid ook als protectieve factor kan dienen (Scarmella et al., 1999). Dit is in het huidige onderzoek echter niet onderzocht. Deze tegenstrijdigheid kan een mogelijke verklaring zijn voor het ontbreken van bewijs. Daarnaast kan er sprake zijn van *publicatiebias*. Onderzoeken die geen significant verband vinden tussen positieve betrokkenheid en externaliserend probleemgedrag worden niet gepubliceerd (Scargle, 2000). Hierdoor kan er een vertekend beeld ontstaan zijn over het verband tussen positieve betrokkenheid en externaliserend probleemgedrag. Een andere mogelijke verklaring kan zijn dat moeders over het algemeen meer positief betrokken zijn bij hun kind dan vaders (Gryczkowski, Jordan, & Mercer 2010). De vragenlijsten zijn in 88% van de gevallen door de moeder ingevuld. Zoals in tabel 1 te zien is gaven ouders zichzelf gemiddeld een hoge score voor de variabele positieve betrokkenheid ($M = 4.0230$, $SD = 0.33268$). Dit resultaat zou mogelijk anders uitvallen als er evenveel vaders als moeders meededen aan dit onderzoek.

Uit de resultaten is ook geen negatief significant verband gevonden tussen positieve opvoedtechnieken van ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar. Hoewel niet significant is het verband tussen positieve opvoedtechnieken en externaliserend probleemgedrag niet negatief maar positief. Deze bevindingen komen niet overeen met de resultaten van eerder onderzoek (Frick et al., 1992; Frick et al., 1999). Eerder onderzoek toont aan dat ook het gebruik van positieve opvoedtechnieken als een protectieve factor kan dienen tegen het ontwikkelen van probleemgedrag (Healey et al., 2011). *Publicatiebias* kan een mogelijke verklaring zijn voor deze tegengestelde resultaten. Een andere mogelijke verklaring voor de gevonden bevindingen kan de *respons bias* zijn. De

gemiddelde score voor de dimensie positieve opvoedtechnieken is vrij hoog ($M= 3.9111$, $SD= 0.48623$). Het is mogelijk dat ouders sociaal wenselijk geantwoord hebben. Hierdoor kunnen mogelijke gebrekkige opvoedtechnieken niet naar voren komen en kan er een vertekend beeld zijn ontstaan.

Tegen de verwachting in is er eveneens geen significant verband gevonden tussen de dimensie gebrek aan supervisie en monitoring van ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar. Uit de meta-analyse van Loeber en Stouthamer-loeber (1986) komt juist naar voren dat er een sterke samenhang is tussen gebrek aan supervisie en externaliserend probleemgedrag. De sterkste associaties tussen gebrek aan supervisie en externaliserend probleemgedrag werden gevonden in studies met respondenten uit een arme buurt met een lage sociaal economische status (Loeber & Stouthamer-loeber, 1986). Dit kan verklaren waarom er in dit onderzoek geen verband is gevonden tussen gebrek aan supervisie en externaliserend probleemgedrag. De steekproef bestond voornamelijk uit ouders met een gemiddeld tot hoog opleidingsniveau. Volgens Frick et al. (1999) was een gebrek aan supervisie en monitoring echter een zwakke voorspeller voor externaliserend probleemgedrag in de leeftijd van 6 tot 9 jaar. In het huidige onderzoek zijn kinderen tussen de 6 tot 10 jaar oud onderzocht. Dit kan een mogelijke verklaring zijn waarom er geen significant verband is gevonden in het huidige onderzoek. Methodologische aspecten kunnen ook een rol hebben gespeeld in het ontbreken van een significant verband. De dimensie gebrek aan supervisie en monitoring heeft een lage interne consistentie ($\alpha = 0.30$).

Overeenkomend met de verwachting en literatuur (Frick et al., 1999; Gardner, 1989; Loeber & Stouthamer-loeber, 1986; Stormshak et al., 2000) bleek er een significant positief verband te zijn tussen inconsistente disciplinerende door ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar. Dit betekent dat het gebruik van inconsistente disciplinerende door de ouders een hoger risico vormt voor het ontwikkelen van

externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar. Uit het onderzoek van Frick et al. (1999) blijkt dat inconsistente disciplineren ook sterk samenhangt met externaliserend probleemgedrag bij adolescenten. Het is daarom van belang dat interventies zich focussen op deze dimensie van opvoedingsgedrag.

Ten slotte is er een significant positief verband gevonden tussen fysiek straffen door ouders en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar. Een hogere score van fysiek straffen hangt samen met een hogere score van externaliserend probleemgedrag. Deze bevinding komt overeen met de vooraf gestelde hypothese en literatuur (Bailey et al., 2009; Brenner & Fox, 1998; Frick et al., 1992; Gershoff, 2002; Stormshak et al., 2000). Tegen de verwachting in is er echter geen significante regressie coëfficiënt gevonden. De *power* van het onderzoek ligt hier wellicht aan ten grondslag. De steekproef is namelijk relatief klein ($N = 102$) en zeer weinig ouders rapporteerden gebruik van fysieke straffen te maken. De resultaten kunnen mogelijk ook verklaard worden door de leeftijd van de respondenten. Uit onderzoek blijkt dat fysiek straffen het sterkst geassocieerd wordt met externaliserend probleemgedrag in de leeftijd van 9 tot 17 jaar (Frick et al., 1999). Dit kan mogelijk komen doordat enig gebruik van fysiek straffen voor het negende jaar redelijk normaal is. Een andere mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat fysiek straffen cumulatief is en na een langere periode pas een voorspeller voor externaliserend probleemgedrag wordt (Frick et al., 1999; Strassberg, Dodge, Pettit, & Bates, 1994). Hiervoor is echter verder longitudinaal onderzoek nodig.

Geconcludeerd kan worden dat niet alle hypothesen bewezen zijn. Er is een significant positief verband gevonden tussen inconsistente disciplineren en fysiek straffen en externaliserend probleemgedrag bij kinderen van 6 tot 10 jaar. Tussen de overige dimensies van opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag is er tegen de verwachting in geen significant verband gevonden. Opvoedingsgedrag verklaart voor 13% de variantie in

externaliserend probleemgedrag. Het is van belang rekening te houden met andere factoren die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling van externaliserend probleemgedrag, zoals gehechtheid (Lyons-Ruth, Easterbrooks, & Cibelli, 1997), erfelijkheid (Bartels, 2004) en ouderlijke stress (Campbella, Piercea, Moorea, Marakovitza, & Newbya, 1996).

Beperkingen

Er dient rekening te worden gehouden met een aantal beperkingen van het onderzoek. Een van de beperkingen is de generaliseerbaarheid van het onderzoek. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kleine steekproef ($N = 102$). Alle respondenten kwamen uit de regio Zuid-Holland en Noord/Midden Nederland. Het merendeel (88%) was gemiddeld tot hoog opgeleid en maar 2% had een andere etniciteit dan de Nederlandse. Tevens is er gebruik gemaakt van *voluntary response sample* (Linting, 2011). Hierdoor kan er sprake zijn van *self selection bias* (Linting, 2011; Moore, McCabe, & Graig, 2009). De steekproef is niet representatief voor de Nederlandse populatie en dient alleen gegeneraliseerd te worden met vergelijkbare groepen.

In het onderzoek is enkel gebruik gemaakt van vragenlijsten voor het meten van de variabelen. Hierdoor kan er sprake zijn van *Response bias* (Linting, 2011; Moore et al., 2009). Ouders kunnen sociaal wenselijk geantwoord hebben bij gevoelige items. Tevens kan er sprake zijn geweest van *leniency bias*. Dit houdt in dat mensen de neiging hebben om positieve eigenschappen toe te schrijven aan bekenden (Linting, 2011). De gegevens kunnen door response bias en leniency bias een positiever beeld geven dan de werkelijkheid.

Het onderzoek is gebaseerd op het inzicht van één ouder over opvoedgedrag en gedragsproblemen van het kind van een ouder. Door gebruik te maken van meerdere vragenlijsten en personen kan er een representatiever beeld van opvoedgedrag en gedragsproblemen ontstaan. Door meerdere vragenlijsten te gebruiken, kunnen er ook meerdere constructen gemeten worden. Tevens bleek de interne consistentie van de variabelen

gebrek aan monitoring en supervisie en fysieke straffen laag te zijn ($\alpha < 0.60$). Deze schalen zijn minder betrouwbaar en kunnen zorgen voor vertekende resultaten. Het is mogelijk dat er meerdere constructen gemeten worden, waardoor mogelijk opvoedingsgedrag of probleemgedrag niet naar voren komt.

Ten slotte is er gebruikt gemaakt van een cross-sectioneel design. Doordat er maar een meetmoment was, is het trekken van causale verbanden niet mogelijk.

Implicaties

Hoewel in dit onderzoek geen verband is aangetoond tussen de dimensies positieve betrokkenheid, positieve opvoedtechnieken, gebrek aan supervisie en monitoring en externaliserend probleemgedrag bij kinderen tussen de 6 en 10 jaar, heeft eerder onderzoek dit verband wel aangetoond. Het is daarom van belang vervolgonderzoek te doen.

Het huidige onderzoek heeft een aantal beperkingen die van invloed kunnen zijn geweest op de gevonden resultaten. Door een grotere, a-selecte steekproef te gebruiken, kan de kans op een heterogene steekproef vergroot worden. Hierdoor worden de resultaten beter generaliseerbaar en kunnen er meer betrouwbare uitspraken gedaan worden.

Tevens is het van belang in het vervolg longitudinaal onderzoek te doen. Opvoeding en probleemgedrag van kinderen kan wederzijds invloed op elkaar hebben (Shaffer et al., 2012). Door longitudinaal onderzoek te doen kan er getracht worden causale verbanden te leggen. Daarnaast is het van belang longitudinaal vervolgonderzoek te doen naar leeftijd-gerelateerde variaties tussen opvoedingsgedrag en externaliserend probleemgedrag in Nederland. Frick et al. (1999) heeft significante verschillen gevonden per leeftijdsgroep. Interventies kunnen hierop aangepast worden, zodat ze doeltreffender worden.

Het gebruik van enkel vragenlijsten is een beperking in het huidige onderzoek. Dit kan voorkomen worden door gebruik te maken van meerdere vragenlijsten, zoals de Teacher's Report Form en Youth Self Report, en observatie. Enkele dimensies van de APQ bleken een

lage interne consistentie te hebben. In vervolgonderzoek kan er wellicht een andere, betrouwbaardere vragenlijst gebruikt worden. Zo kan er getracht worden een representatiever beeld te krijgen van de variabelen.

Opvoedingsgedrag bleek een voorspellende factor voor externaliserend probleemgedrag te zijn, maar deze variabele kon maar een deel van de verklaarde variantie verklaren. Andere factoren kunnen ook van invloed zijn op het ontwikkelen van externaliserend probleemgedrag. Naast opvoedingsgedrag kan vervolgonderzoek ook deze factoren in beschouwing nemen.

Aan de hand van de gevonden resultaten kan gesteld worden dat het van belang is ouders in te laten zien dat opvoedingsgedrag belangrijk is. Een mogelijke interventie die toegepast kan worden is Triple P (Positief Pedagogisch Programma). Met behulp van Triple wordt competent ouderschap bevorderd (de Vries, 2008).

Literatuur

- Achenbach, T.M. (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist/4 - 18 and 1991 Profile*, Burlington, VT: University of Vermont Department of Psychiatry.
- Alizadeh, S., Abu Talib, M.B., Abdullah, R., & Mansor, M. (2011). Relationship between Parenting Style and Children's Behavior Problems. *Asian Social Science*, 7, 195-200.
- Aunola, K., & Nurmi, J. (2005). The role of parenting style in children's problem behavior. *Child Development*, 76, 1144-1159.
- Bailey, J. A., Hill, K. G., Oesterle, S., & Hawkins, J. D. (2009) Parenting practices and problem behavior across three generations: Monitoring, harsh discipline, and drug use in the intergenerational transmission of externalizing behavior. *Developmental Psychology*, 45, (5), 1214-1226.
- Bartels, M. (2004). De oorzaken van individuele verschillen in stabiliteit en verandering van gedragsproblemen. *Neuropraxis*, 8, 95-102
- Beyers, J. M., Bates, J. E., Pettit, G. S., & Dodge, K. A. (2003). Neighborhood structure, Parenting Processes, and the Development of Youths' Externalizing Behaviors: A multilevel analysis. *American Journal of Community Psychology*, 31, 35-53.
- Brenner, V., & Fox, R. A. (1998). Parental Discipline and Behavior Problems in Young Children. *The Journal of Genetic Psychology*, 159, 251-256.
- Campbella, S. B., Piercea, E. W., Moorea, G., Marakovitza, S., & Newbya, K. (1996). Boys' externalizing problems at elementary school age: Pathways from early behavior problems, maternal control, and family stress. *Development and Psychopathology*, 8, (4), 701-719.
- Dishion, T. J., & McMahon, R. J. (1998). Parental monitoring and the prevention of child and adolescent problem behavior: a conceptual and empirical formulation. *Clinical Child Family Psychology Review*, 1, 61-75.

- Dishion, T. J., Patterson, G. R., Stoolmiller, M., & Skinner, M. L. (1991). Family, school, and behavioral antecedents to early adolescent involvement with antisocial peers. *Developmental psychology, 27*, 172–180.
- Egberink, I. J. L., Vermeulen, C. S. M., & Frima, R. M. (1999). *Gedragsvragenlijst voor kinderen, CBCL 6-18*. Verkregen van:
http://www.cotandocumentatie.nl.ezproxy.leidenuniv.nl:2048/test_details.php?id=495
- Egberink, I. J. L., Vermeulen, C. S. M., & Frima, R. M. (2013). *Gedragsvragenlijst voor kinderen, CBCL 6-18*. Verkregen van
http://www.cotandocumentatie.nl.ezproxy.leidenuniv.nl:2048/test_details.php?id=836
- Englund, M. M., Egeland, B., Oliva, E. M., & Collins, W. A. (2008). Childhood and adolescent predictors of heavy drinking and alcohol use disorders in early adulthood: A longitudinal developmental analysis. *Addiction, 103*, 23–35.
- Essau, C.A., Sasagawa, S., & Frick, P.J. (2006). Psychometric properties of the Alabama Parenting Questionnaire. *Journal of Child and Family Studies, 15*, 597-616.
- Frick, P.J. (1991). *The Alabama Parenting Questionnaire. Unpublished instrument*. University of Alabama.
- Frick, P. J., Christian, R.E., & Wootton, J. M. (1999). Age Trends in the Association between Parenting Practices and Conduct Problems. *Behavior Modification, 23*, 106-128.
- Frick, P. J., Lahey, B. B., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., Christ, M. A. G., & Hanson, K. (1992). Familial risk factors to oppositional defiant disorder and conduct disorder: Parental psychopathology and maternal parenting. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60*, 49–55.
- Gallarín, M., & Alonso-Erbiol, I. (2012). Parental practices, parental attachment and aggressiveness in adolescence: A predictive model. *Journal of Adolescenc, 35*, 1601-1610.

- Gardner, F. E. M. (1989). Inconsistent Parenting: Is There Evidence for a Link with Children's Conduct Problems? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 17, 223-233.
- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 128, 539-579.
- Goldstein, S. E., Davis-Kean, P.E., & Eccle, J. S. (2005). Parents, Peers, and Problem Behavior: A Longitudinal Investigation of the Impact of Relationship Perceptions and Characteristics on the Development of Adolescent Problem Behavior. *Developmental Psychology*, 41, 401– 413.
- Gottfredson, M.R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Verkregen van: <http://www.mltei.org/cqn/Adolescent%20Development/Resources/Gender,%20Race,%20Ethnicity%20&%20SES/Gottfredson&%20Hirshi,%20A%20general%20theory%20of%20crime.pdf>
- Gryczkowsk, M., Jordan, S., & Mercer, S. (2010) Differential Relations between mother's and fathers parenting practices and child externalizing behaviour. *Journal of child and family studies*, 19, (8), 539-549.
- Healey, D.M., Flory, J.D., Miller, C.J., & Halperin, J.M. (2011). Maternal positive parenting style is associated with better functioning in hyperactive/inattentive preschool children. *Infant and Child Development*, 20, 148-161.
- Linting, M. (2011) *Introduction to Research Methods in the Social and Behavioral Sciences*. Harlow, United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family Factors as Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency. *Crime and Justice-a Review of Research*, 7, 29-149.
- Lyons-Ruth, K., Easterbrooks, M. A., & Cibelli, C. D. (1997). Infant attachment strategies,

- infant mental lag, and maternal depressive symptoms: Predictors of internalizing and externalizing problems at age 7. *Developmental Psychology*, 33, (4), 681-692.
- Masten, A. S., Roisman, G. I., Long, J. D., Burt, K. B., Obradovic, J., Riley, J. R., et al. (2005). Developmental cascades: Linking academic achievement and externalizing and internalizing symptoms over 20 years. *Developmental Psychology*, 41, 733–746.
- Moore, D. S., McCabe, G. P., & Graig, B. A. (2009). *Introduction to the Practice of Statistics*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Pettit, G. S., Bates, J. E., Dodge, K. A. (1997). Supportive parenting, ecological context, and children's adjustment: A seven-year longitudinal study. *Child Development*, 68, 908–923.
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Criss, M. M. (2001). Antecedents and Behavior- Problem Outcomes of Parental Monitoring and Psychological Control in Early Adolescence. *Child Development*, 72, 583-598.
- Koning, P., Webbink, D., Vujic, S., & Martin, N. G. (2010). The effect of childhood conduct disorder on human capital. *CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis*, 4940, 1-37.
- Scargle, J. D. (2000). Publication Bias: The “File-Drawer” Problem in Scientific Inference. *Journal of Scientific Exploration*, 14, 91-106.
- Scarmella, L. V., Conger, R. D., & Simons, R. L. (1999). Parental Protective Influences and Gender-Specific Increases in Adolescent Internalizing and Externalizing Problems. *Journal of Research on Adolescence*, 9, 111-141.
- Shaffer, A., Lindheim, O., Kolko, D.J., & Trentacosta, C.J. (2012). Bidirectional relations between parenting practices and child externalizing behavior: A cross-lagged panel analysis in the context of a psychosocial treatment and 3-year follow-up. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 41, 199-210.

- Stormshak, E. A., Bierman, K. L., McMahon, R. J., & Lengua, L. J. (2000). Parenting Practices and child disruptive behavior problems in early elementary school. *Journal of Clinical Child Psychology, 29*, 17-29.
- Strassberg, Z., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (1994). Spanking in the home and children's subsequent aggression toward kindergarten peers. *Development and psychopathology, 6*, 445-461.
- Vocht, de A. (2011). *Basishandboek spss 19: IBM Statistics*. Utrecht, Nederland: Bijleveld Press.
- Vries, de W. (2008). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Triple P'. Verkregen van: <http://nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies-Erkende-interventies-Triple-P>
- Zeijl, E., Crone, M., Wiefferink, K., Keuzenkamp, S., & Reijneveld, M. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Verkregen van: www.scp.nl